

COVID-I DHE KUJDESI PARËSOR

Linda Çarkaxhiu Huseyin

*Ligjëruese në UBT
Specialiste e Mjekësisë
Familjare
Qendra për Diabet
Qendra e Mjekësisë Familjare
"Ramiz Cernica" në Gjiilan*

*Anëtare e Exam Board dhe
udhëbëqese e grupit
për vlerësimin e shkathhtësive
klinike në programin
e specializimit për Mjekësi
Familjare*

Rastet e para me Covid-19 në Evropë u konfirmuan në Francë, më 24 janar 2020 dhe rasti i parë në Kosovë, më 13 mars 2020. Për shkak të përhapjes së shpejtë të sëmundjes dhe pasojave të saj shëndetësore, shumica e vendeve vendosën një strategji bllokimi dhe masa distancimi. Në Kosovë, këto masa u miratuan më 11 mars 2020.

Pandemia pati efekt të menjëhershëm dhe të thellë në shoqëri dhe solli një ngërç në jetën shoqërore dhe ekonomike. Në të njëjtën kohë, ajo kërkoi përshtatje të sistemeve shëndetësore të vendit dhe nxitu kujdesin parësor dhe spitalet që t'i përgjigjen sfidave në nevoja dhe kërkesa të reja shëndetësore duke ndryshuar organizimin dhe proceset më shpejt se kurrë më parë.

Duke parashikuar një fluks të madh pacientësh që do të kërkonin kujdes kritik dhe ventilim, një vëmendje e madhe është përqendruar në kujdesin spitalor, dhe veçanërisht në njësitë e kujdesit intensiv, që ishte maja e ajlsbergut. Vetëm një përqindje e vogël e pacientëve janë shtruar në spitale deri sa kujdesi parësor menaxhoi shumicën e rasteve me covid-19.

Për shumë qytetarë, kujdesi parësor është pika e parë e kontaktit me sistemin e kujdesit shëndetësor, ku pjesa më e madhe e nevojave të tyre shëndetësore përbushen, por njëkohësisht kujdesi parësor vepron si portë për pjesën tjetër të sistemit. Në këtë aspekt, kujdesi parësor luan një rol vendimtar në atë se sa pacientët e vlerësojnë si të përgjegjshëm sistemin shëndetësor, karshi nevojave dhe pritjeve të tyre.

Mjekësia Familjare

Mjekësia familjare, si një specialitet, përcaktohet nga disa karakteristika: është i bazuar në komunitet, është pika e parë e kontaktit me institucionet shëndetësore, ofron vazhdimësi të kujdesit dhe ofron kujdes gjithëpërfshirës për popullatën.

Deri sa specialitetet tjera mjekësore ndonjëherë mund të përfshijnë disa nga këtotribute, asnjëra nuk ilustrojnë të gjitha këto karakteristika në të njëjtën mënyrë si mjekësia familjare. Është e rëndësishme të përmendet se ka dëshmi që demonstron se qasja e lehtë të mjeku familjar përmirëson satisfaksionin e pacientit, numrin e hospitalizimeve dhe rezultatet klinike. Janë pikërisht këto karakteristika që i vendosin mjekët familjar në një pozicion unik në përgjigjen pandemike. Duke analizuar këtë pandemi, nga fillimi, kulmi dhe rimëkëmbja dhe duke planifikuar strategji shëndetësore për pandemitë tjera eventuale, del në pah nevoja e pakontestueshme për mbështetje të kujdesit parësor, në mënyrë që të mundësohet kontributi që kujdesi parësor mund të japë në pandemi, jashtë sistemit spitalor.

Shumë pacientë kthehen në mënyrë të pashmangshme te mjekët familjarë si "burim i besueshëm dhe relevant i informacionit". Në fakt, mjekët familjarë mund të konsiderohen më të besueshëm nga pacientët sesa institucionet e shëndetit publik. Kjo mund të jetë për shkak të marrëdhënies së gjatë midis një pacienti dhe mjeku familjar, por edhe për shkak të mosbesimit në institucionet qeveritare. Prandaj, mjekët familjarë kanë për detyrë të qëndrojnë të azhurnuar me fakte

dhe informata derisa përparon pandemia, dhe institucionet e shëndetit publik duhet të mbajnë linja të hapura të komunikimit me kujdesin parësor. Ata kanë mundësinë t'u sigurojnë pacientëve këshilla për masa individuale parandaluese, vetëmenaxhim të simptomave dhe të korrigjojnë dezinformatat ndonjëherë të dëmshme.

Përgjigja ndaj pandemisë ka ndryshuar mënyrat e funksionimit të kujdesit parësor

Gjatë pandemisë, kujdesi parësor vazhdoi të funksiononte për një spektër të gjerë pacientësh: pacientë të dyshuar për covid-19; pacientë me covid-19 të konfirmuar nga testi (me ose pa simptoma); pacientë në kontakt me raste të dyshuara ose të konfirmuara, por pa simptoma; pacientë të shqetësuar për covid-19; dhe pacientë me nevoja shëndetësore jo-covid-19.

Parimet kryesore të kujdesit parësor në përgjigjen ndaj covid-19 kanë qenë: identifikimi dhe menaxhimi i rasteve të mundshme me covid-19 sa më shpejt të jetë e mundur; transportimi në nivelin sekondar dhe terciar i rasteve me infeksion akut të rëndë të frymëmarrjes; shmangia e rrezikut të transmetimit të infeksionit te personat e kontaktit dhe punonjësit shëndetësorë; mirëmbajtja e shërbimeve thelbësore shëndetësore; forcimi i komunikimit me komunitetin dhe angazhimi i komunitetit.

Shmangia e rrezikut të transmetimit të infeksionit në disa qendra të kujdesit parësor është realizuar përmes identifikimit të një dhome të veçantë izolimi që ka qenë në dispozicion brenda infrastrukturës ekzistuese por njëkohësisht e vendosur larg zonave të pritjes dhe dhomave të tjera të konsultimit. Të gjithë pacientët të dyshuar për covid-19 janë vlerësuar në këto dhoma të veçuara të izolimit. Ministria e shëndetësisë ka marrë masa adekuate për të mbështetur menaxhimin e rasteve me covid-19 në kujdesin parësor duke e rritur kapacitetin e resurseve njerëzore në këtë situatë mbingarkese dhe u ka mundësuar qendrave të kujdesit parësor që të formojnë epike të posaçme të kujdesit shtëpiak, roli i të cilave ka qenë trajtimi në shtëpi i rasteve jo të komplikuara me covid-19.

Derisa një grup i vogël i pacientëve me covid-19 kanë kërkuar në mënyrë të pashmangshme shtrimin në spital, shumica prej tyre janë konsultuar së pari dhe vetëm nga kujdesi parësor sepse shumica e individëve të infektuar kanë përjetuar vetëm simptoma të lehta deri në ato të moderuara.

Trajtimi i sa më shumë pacientëve në kujdesin parësor gjithashtu ka lehtësuar tendosjen nga sistemi spitalor, duke zvogëluar rrezikun e kapacitetit dërrmues të spitaleve. Spitalet mund të jenë transportuesit kryesorë të covid-19 nëse ato janë të mbingarkuara me shpejtësi nga pacientët e infektuar, duke lehtësuar transmetimin te pacientët e painfektuar. Një përqendrim i lartë i pacientëve të infektuar në spitale lidhet me përhapje dhe vdekshmëri më të madhe. Prandaj, kujdesi shëndetësor ndaj covid-19 në kujdesin parësor është thelbësor për të mbajtur sa më shumë pacientë jashtë spitalit, për t'i kursyer burimet e kufizuara spitalore dhe për të parandaluar kolapsin institucional spitalor.

Korrespondenca:

linda.carkaxhiu@gmail.com

Ndryshimi i natyrës së problemeve shëndetësore të basura në praktikë

Brenda një periudhe të shkurtër kohe u vërejt një rënie e ndjeshme e kontakteve jo-covid-19, e kombinuar me një rritje të problemeve akute të frymëmarrjes dhe të lidhura me covid-19 në shkallën që kjo e fundit përbënte shumicën e problemeve të hasura. Kjo rezultoi në shtyrjen e kujdesit 'të rregullt' - me rrezik dëmtimi kolateral për shkak të humbjes së kontaktit me grupet e rrezikuara (përfshirë të moshuarit, viktimat e dhunës në familje, gratë shtatzëna dhe fëmijët) dhe mungesës së kujdesit, veçanërisht për pacientët me probleme të shumta kronike shëndetësore. Distanca sociale dhe frika për t'u infektuar ka të ngjarë të kenë kontribuar në këtë rënie. Për më tepër, masat covid-19 përfshirë këtu distancën fizike, karantinën dhe bllokimin e lëvizjes së lirë kanë pasur një ndikim të konsiderueshëm në jetën shoqërore, duke gjeneruar kështu probleme të reja shëndetësore që rriten edhe më shumë nevojën për kujdes.

Instancat qeveritare dhe profesionale shpërndanë mesazhe sepse për të lehtësuar presionin mbi shërbimet shëndetësore ishte e nevojshme t'i qëndrohet larg kujdesit parësor, përveç nëse dikujt i duhej absolutisht. Në një masë të madhe ky mesazh ndryshoi sjelljet e popullatës dhe publiku i gjerë ka qëndruar larg. Ankthi i pacientëve rreth kontaktit eventual me sëmundjen në qendrat shëndetësore mund të ketë kontribuar gjithashtu në një rënie të dukshme të konsultimeve në kujdesin parësor. Ka të mundur që pacientët po i 'ruajnë' problemet dhe kujdesi parësor mund të ndeshet me një rritje të kërkesës për konsulta kur të lehtësohen kufizimet.

Reduktimi i konsultave me mjekët familjarë që nga fillimi i pandemisë ngriti shqetësime për cilësinë e kujdesit thelbësor të pacientëve me probleme shëndetësore kronike, për shembull, kujdesin proaktiv të diabetit. Për fat të keq, nuk kemi të dhëna për impaktin që mund të ketë shkaktuar kujdesi rutinor i pezulluar dhe diagnostikimet e vonuara.

Prandaj është e rëndësishme ruajtja e qasjes së lehtë në kujdesin parësor dhe menaxhimi i vazhdueshëm i të gjitha problemeve shëndetësore që ndikojnë në popullatën lokale. Kjo nënkupton planifikimin dhe organizimin e kujdesit parësor 'të rregullt' për një shumicë të madhe të nevojave shëndetësore në të gjithë individët, në veçanti tek ata me nevoja të veçanta, paralelisht me adresimin e nevojave specifike të pandemisë që ta shmangim dëmin kolateral për shkak të përqendrimit të sistemit shëndetësor vetëm në pandemi.

Rikuperimi Postpandemik

Duke marrë parasysh ashpërsinë e masave të distancës fizike shoqërore, gjatë së cilës shumë punë janë humbur dhe kontaktet shoqërore janë zvogëluar, kërkohet shumë angazhim që të rikuperohemi pas covid-19. Disa pacientë do të kenë rritje të nevojave shëndetësore për shkak të periudhës së gjatë të distancimit fizik dhe ndikimit që ka pasur ky distancim në shëndetin e tyre fizik dhe mendor. Të tjerët do të kenë shmangur kujdesin mjekësor rutinë akut ose të vonuar për shkak të frikës nga ekspozimi ndaj covid-19. Në periudhën pas pikut, mjekët familjarë do të kenë një rol të madh në kujdesin për përmbushjen

e këtyre nevojave. Qysh në muajt e parë të këtij viti, po vërehet një rritje e kërkesës për këshillim dhe shërbime të shëndetit mendor, vëllim më të lartë të kujdesit parandalues dhe një ashpërsi më e lartë e ankesave mjekësore.

Një komponentë thelbësore e rimëkëmbjes pandemike është vlerësimi i mësimave të marra. Megjithatë kujdesi parësor luajti një rol shumë të rëndësishëm përgjatë periudhës së pandemisë, për mjekët familjarë ka pasur shumë pengesa dhe shumë sfida të cilat duhet të adresohen dhe për të cilat duhet të reflektohet.

Mjekët familjarë shpesh janë ndër të presionin e kohës dhe vëllimit të shtuar të punës sepse zgjerimi dhe adaptimi i praktikës klinike gjatë një pandemie mund të jetë i vështirë. Një tjetër sfidë e identifikuar është qeverisja e kujdesit parësor. Në krahasim me institucionet e shëndetit publik, spitalet, dhe institucionet e tjera të kujdesit shëndetësor, kujdesi parësor në Kosovë nuk ka strukturë hierarkike qendrore. Ky fakt ka penguar koordinimin e një përgjigje të unifikuar të kujdesit parësor përgjatë tërë territorit të Kosovës karshi pandemisë. Në shumë vende të botës teknologjia ka lehtësuar shumë funksionimin e kujdesit parësor në pandemi, duke përfshirë mundësinë e komunikimit virtual. Në Kosovë, pajisja e kujdesit parësor me teknologji lë hapësirë për të dëshiruar.

Masat pandemike shpesh janë përqendruar në kujdesin dytësor dhe tretësor, pa një kuptim të qartë të rolit të rëndësishëm të kujdesit parësor. Mungesa e të kuptuarit të rolit që luajnë mjekët familjarë në komunitet gjatë një pandemie rezultoi me furnizim joadekuat të kujdesit parësor në drejtim të pajisjeve diagnostifikuese, pajisjeve trajtuese, pajisjeve mbrojtëse personale dhe investimeve në resurset humane.

Rekomandimet

Është e nevojshme të reflektojmë mbi mësimet e marra në mënyrë që të përgatitemi më mirë për çdo valë të mëvonshme, si dhe për pandemitë e ardhshme. Bazuar në rolet e diskutuara të kujdesit parësor në një pandemi dhe pengesat përkatëse, mund të bëhen disa rekomandime:

- Furnizimi i rregullt dhe adekuat i kujdesit parësor me pajisje mbrojtëse personale dhe pajisje tjera të nevojshme;
- Përfshirja e përfaqësuesve të kujdesit parësor në komitetet e planifikimit dhe reagimit pandemik që formohen në kuadër të Ministrisë së Shëndetësisë dhe formulimi i planeve pandemike specifike të kujdesit parësor për secilën komunë;
- Hartimi i udhërrëfyesve dhe protokolleve të kujdesit klinik parësor për të mbështetur mjekët familjarë në sigurimin e kujdesit për sëmundje me fokusim më të lartë në komunitet;
- Investime qeveritare në teknologji në kujdesin parësor për të përmirësuar cilësinë e kujdesit parësor;
- Komunikim në kohë dhe i hapur midis institucioneve të shëndetit publik dhe kujdesit parësor, me mesazhe të qarta që mjekët duhet t'u japin pacientëve.